

אמר רב חייא בריה דרב הונא: לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא. כלומר שנתבשל בה מאכל אסור ועוד באותו יום נמכרה לישראל, דלאו נותן טעם לפגם הוא שהרי הטעם הבלוע בה, עדיין טרי ומשובת. ובאופן זה, אסרה התורה את המאכל שנתבשל בכלי, כיון שבולע המאכל מטעם האיסור.

טו-א

אך מאכל שנתבשל בכלי שחלף יותר מיום מאז שנעשה בו דבר איסור – וסתם כלי גוים אינם בני יומם – מותר המאכל.

ויש להבין: אם כן, אף את הקדירה עצמה, מכאן ואילך אם הקדירה אינה בת יומה – לישתרי, תהא מותרת אף לכתחילה, ולשם מה צריך להגעיל כל כלי שנקח מן הגוי?

מבארת הגמרא: חיוב ההגעלה הינו משום שגזרו גזירה על קדירה שאינה בת יומא להצריכה הגעלה, משום קדירה בת יומא, על מנת שלא יטעו ויתירו אף קדירה בת יומא בלא הגעלה.

ואידך ולדעת הסובר שנותן טעם לפגם

אסור, הרי שקדירה בת יומא נמי אף היא מפגם פגמה טעמה פגום. ורואים, שבכל זאת אסרה אותה התורה. ומשמע, שנתנית טעם לפגם, אינה סיבה להתיר. ולכן כל כלי גוי – אף אם נותן טעם לפגם – המאכל שנעשה בתוכו אסור! (306)

רמי הקשה ליה רב עמרם לרב ששת: תנן שנינו במשנתינו – השפורין, והאסכלא, מלבנן באור וטהורין.

וקשה: והתנן לגבי קדשים שיש להכשיר את כליהם, [לפי שאסור להותיר משרם עד למחר. והאוכל מן הנותר, חייב כרת. ולכן יש להגעילים על מנת להוציא מהם טעם הבשר, על מנת שלא יבלע טעם הנותר בבשר הקדשים שיעשה מחר.]

ויש להכשירן כך: השפור והאסכלא שעושין בהם בשר קדשים – מוגעילן בהמין ומותר להשתמש בהם לבשר קדשים שיעשה למחרת.

וקשה, מדוע במשנתנו צריך ללבנם באור, ואילו במקדש, הסתפקו בהגעלה במים

לעיל סז ב.

וכל הכלים שנתבשלו בהם בישולי גוים, הינם נותן טעם לפגם. לפי שהאיסור נתבשל מאתמול ולפני כן, וכבר הופג טעמו ונפסל לאחר שעבר יום מבישולו.

חוץ מקדירה שנעשה בה המאכל באותו היום, וטעמה עוד ניכר. וכלי זה, נותן טעם לשבח הוא ואסור. [רש"י לעיל לח ב]

ובסתם כלי שאין ידוע אימתי נעשה בו המאכל, משמע ברש"י [לעיל בפרק אין מעמידין, הובאה מחלוקת הראשונים בענין כלי השמן וכלים בני יומן], שמחזיקין שנעשה בו

איסור מאתמול, ואינו בן יומו.

ובטעם הדבר ביאר הר"י מלוני"ל [שם לח ב], לפי שאין דרך לבשל בלילה אלא מבעוד יום. ואוכלין בצאת הכוכבים ואחר כך אין מבשלין יותר. הילכך, אין לחשוש לקדירה בת יומא [שנעשה בה האוכל באותו היום דהיינו בלילה שלפניו]. ודעת התוס' להלן שהטעם הוא משום ספק ספיקא.

306. התוס' לעיל לח ב ד"ה אי, הוכיח מן הגמרא שם שהלכה כי נותן טעם לפגם מותר. ועוד הוכיח, כי סתם כלי גוים בחזקת שאינם בני

חמין?

אמר ליה רב ששת: עמרם ברי [בנין] — מה ענין קדשים אצל גיעולי עובדי כוכבים, הכא כאן לגבי בשר קדשים, הרי היתירא בלע הכלים בלעו בשר היתר. ולכן די בהגעלה.

ואילו **התם**, בגיעולי עובדי כוכבים, הרי **איסורא בלע** הכלי. ומשום כך צריך הכשר גדול בליבון!

אמר רבא: עדיין קשה. סוף סוף אף בכלי קדשים, כי קא פליט כאשר משתמש בכלי למחרת, **איסורא קא פליט** הרי הבשר הבלוע בו אסור באיסור נותר, ואם כן, פולט איסור, ומה איכפת לי אם בשעת הבליעה היה הבשר מותר?

אלא אמר רבא: מאי מהי ההגעלה האמורה בכלי בשר קדשים? **נמי** אף שם צריך **שטיפה ומריקה**. ואכן אף הם חייבים בליבון. אלא שבברייתא זו אנו למידים, שבכלי קדשים, מלבד הצורך ללבנם, נאמר בהם דין נוסף, שכלי קדשים צריכים מריקה ושטיפה. שנאמר [ויקרא ו כא] "ומורק ושוטף במים".

אמר ליה אביי: מי דמי האם יש לדמות

מריקה ושטיפה להגעלה האמורה בברייתא? והלוא **מריקה ושטיפה** נעשים **בצונן**. ואילו **הגעלה**, **בחמין** היא. ואיך ניתן לומר שכונת הברייתא ש"הגעלה" היא מריקה ושטיפה?

אלא אמר אביי: הלכות אלו של הכשר כלי הבשר שמשתמשים בהם באש, נלמדים זה מזה באופן שנאמר באיוב [לו לג] "יגיד עליו רעו" כלומר, שמשנה אחת מלמדת על חבירתה.

וכך: **תנא הכא** שנה כאן במשנתנו שצריך **ליבון** לכלי ששימושו באש, ואכן **הוא הדין** שצריך בו **להגעלה**.

ואילו, **תנא התם** לגבי קדשים, שצריך **הגעלה** ואכן **הוא הדין** שצריך אף **לליבון**. כפי שאנו שונים ולמידים מכאן. ואכן, דיני הגעלה בכלי שבלע טעם איסור, וכן דיני הגעלה בכלי המקדש שנשאר בהם טעם "נותר" — שווים.

אמר ליה רבא: אי הכי אם אכן כך אתה מפרש שבכל משנה נאמר דין אחד, ואילו את הדין השני למידים מן המשנה האחרת, הרי שהיה צריך התנא **לתניננהו לכולהו**, **בחדא** לשנות את כל ההלכות במקום אחד,

הר"ן והמרדכי ורוב ראשונים שסתם כלי גוים בחזקת שאינם בני יומם.

אולם בדעת הרמב"ם, הוכיח הבית יוסף [יו"ד קכ"ב] שסתם כלים, בני יומם הם. לפי שלדעת הרמב"ם אין לחשוש לפליטת הכלים משום שטעם הבשר הנפלט מן הכלי, פוגם את התבשיל ומסריחו. ומשמע, שאילו היה הכלי נותן טעם לשבח, היה הדבר נאסר. וזאת משום שבחזקת בן יומו הוא.

יומם. [כלומר, לא חוששין שנעשה בהם איסור באותו יום ואיסור שנעשה ביום קודם, הריהו נותן טעם לפגם במאכל המתבשל היום בכלי זה.] ומשום כך, כלי זה נותן טעם לפגם הוא, ומותר.

והטעם שאין חוששים לבני יומם, הוא משום ספק ספיקא. א, ספק אם נשתמשו בו היום או אתמול, ב. אף אם נשתמשו בו היום, ספק אם כלל נשתמשו בו באיסור הנותן טעם. וכן דעת

אלא חטאת, כיון דרק ליום ולילה מיתאכלא נאכלת, ואילו למחר כבר בשרה אסור בתורת "נותר", אם כן, כי כאשר מבשל בה בכלי האידנא חטאת היום, אזי עד מחר הוי נותר. וכי כאשר הדר חוזר ומבשל בה למחר, או שלמים או חטאת, קא פליט הרי נפלט טעם בשר הנותר ד[של] חטאת דהאידנא שנעשית היום, ונבלע בבשר החטאת ושלמים דלמחר, ונמצא שהאוכל בשר שלמים וחטאת למחר, הריהו טועם מטעם האיסור של הנותר מהיום!?

התשובה: אמרי, לא צריכא אכן היתר הכלים הללו, לא נצרך ונאמר אלא לאופן זה:

דכי מבשל בה חטאת האידנא כאשר מבשל בכלים חטאת היום, הדר חוזר ומבשל בה האידנא עוד היום שלמים.

ואם כן, כבר בבישולם של השלמים היום, נבלע טעם החטאת שנתבשל היום, בבשר השלמים שאף הוא מתבשל היום באותם הכלים. ועל ידי כך פג הטעם הנשאר מן החטאת, ואיננו.

נמצא, דבשר החטאת דנעשה למחר, ובשר השלמים דנעשה אתמול, בהרי הדרי ביחד באותו הזמן, קא שלים זמניהו נגמר זמנם. וכשרים הם כל היום שלמחרת.

והדר חוזר ומבשל בשר שלמים דלמחר וכולע בשר השלמים את פליטת בשר החטאת, ונשאר טעם השלמים עד למחרתו,

וליתני הדא באידך אחריתי ולכתוב הלכה אחת במקום אחר, ולימא "יגיד עליו רעו". ואילו על אותו מקום היה לו להורות וללמוד את שאר ההלכות מהמקום שבו נשנה הכל.

אך דבר זה, לומר הלכה אחת במקום אחד, והלכה אחרת במקום אחר, אין דרך התנא לעשות.

ואם כן, שוב יש להבין, מדוע לגבי כלי בשר הקדשים די בהגעלה, ואילו בכלי איסור, צריך ליבון?

אלא אמר רבא: בשר קדשים היינו טעמייהו טעם דינם הוא כדברי דרב נחמן אמר בשם רבה בר אבהו.

דאמר: בשר שלמים, נאכל לשני ימים. ורק לאחר שני ימים, נעשה נותר. ולכן, הטעם הנבלע בכלים בכל יום ויום, נעשה גיעול [פליטה] ונפלט לתוך הבשר שנעשה בחבירו ביום שלאחריו.

ולכן אף פעם אין נותר. כיון שהטעם שנבלע אתמול, נפלט היום. והטעם שנבלע היום, יפלט מחר. ונמצא שלעולם לא ישאר טעם הבלוע למשך יותר מיום אחד. ומשום כך אין צורך בליבון.⁽³⁰⁷⁾

מקשה הגמרא: תינח אכן לא קשה מכלי בשר שלמים. דכיון דלשני ימים מיתאכלי מותרים באכילה, ומקמי דניהוי נותר לפני שחל עליהם דין נותר, הרי שביום השני, קא הוי גיעול כבר נפלטו אל הבשר שנעשה ביום השני, ולכן אין בזה חשש נותר.

307. באותו זמן המיועד לליבון, צולין עליו בשר, היאך יתלבן, והרי להלן מבואר שעיקר הליבון

307. הקשה הראב"ד: והלוא כאן מדובר בשפוד שחייב ליבון על מנת להכשירו. והלוא אם

הכא כאן בכל המקדש, בשעת בליעת הטעם, התירא בלע. ואילו הכא בכלי גוים, איסורא בלע.

ודקא קשיא לך ואם יקשה לך מה שהקשינו לעיל, דהרי בעידנא בזמן דקא פליט שפולט הכלי את טעם הבשר הנותר, הרי איסורא קא פליט, ואם כן מה איכפת לנו שבשעת הבליעה היה הדבר מותר?

היישוב הוא: בעידנא דקא פליט בזמן שפולט טעם האיסור, לא איתיה לאיסורא בעיניה אין האיסור נמצא בעינו, אלא רק שיירי טעמו.

ולכן, כיון שאף בשעה שנעשה נותר כבר לא היה האיסור בעין [וכאשר היה הבשר בעין, עדיין לא נאסר], אלא כל מה שהיה זהו רק בליעת הטעם בכלי, וכן כעת לא נפלט גוף האיסור אלא רק טעמו — די בהגעלה. (309)

שנינו במשנה: את שדרכו ללבן באור, ילבן באור.

מבררת הגמרא: ועד כמה מלבנן?

אמר רבי מני: עד שתשיר קליפתן. כלומר, שתרד מהם מעין קליפה שהיא השיכבה

ושוב עושים בו חטאת, שלמים וכו' כסדר הזה. ונמצא, שאין בכלים אלו כל בליעת איסור נותר שעבר זמנו.

אי הכי, אם כן קשה ביותר, שאף הגעלה נמי לא ליבעי גם כן לא צריך. שהרי אין בכלים אלו, כל בליעת איסור! (308)

— קשיא!

ישוב נוסף לקושית הגמרא בין דין משנתינו שכלים הנמצאים באש צריכים ליבון, ואילו בכלי המקדש, מספיק רק הגעלה:

רב פפא אמר: האי, כלי הגוים, אין מבשלין בהם כל הזמן. ולכן בליעת האיסור שבדפני הכלי, קריד מתקשה ואינה יוצאת משם בקלות אלא רק על ידי ליבון באש.

ואילו האי, כלי המקדש שמבשלים בהם כל הזמן, לא קריד אין בליעת טעם הבשר מתייבשת ומתקשה בהם ונוחה היא לצאת מן הכלי. ולכן די רק בהגעלה.

רב אשי אמר: לעולם החילוק בין כלי הגוים לכלי המקדש, הינו כדאמרן מעיקרא כפי שתירצנו בתחילה.

שאם לא יגעילו את הכלי בין עשיית בשר קודש אחד לעשיית בשר קודש חבירו, הרי שהקודש השני, בולע מטעמו של הראשון, והיה אף הוא נאסר לאחר זמנו של הראשון משום נותר.

309. כך נראה הביאור על פי דברי רש"י.

הראב"ד הוכיח מכאן, שכן הוא הדין בפסח. שכלי שנשתמשו בו לחמץ קודם זמן איסורו, אף אם נשתמשו בו באש, ולכאורה צריך ליבון, מכל מקום די בהגעלה. לפי שבשעת בליעתו עדיין

הוא שתשיר האש קליפת הכלי וזה לא יתכן כל עוד יש בשר על השיפור? ויישב, שאפשר ללבן על ידי כך שבכל פעם צולה על חלק אחר של השיפור, והחלק שצלו בו אתמול, מתלבן היום. ולא באים לידי אכילת בליעת נותר.

308. ברמב"ן כתב שקושיא זו אינה נמצאת בעיקר הנוסחאות, וכנראה שכך היא גירסת רש"י.

ואכן קושיא זו, לדעת הרמב"ן, אינה. לפי

העליונה של ציפוי הכלי. (310)

ובניצד מגעילין? אמר רב הונא — מכניס יורה קטנה שאותה רוצה להגעיל, בתוך יורה גדולה, וממלא את הגדולה מים רותחין, כך שהמים יכסו את הקטנה מלמטה ועד למעלה מגדותיה.

יורה גדולה, מאי איך מגעילין אותה?

תא שמע: דההוא דודא אותו דוד **דהואי** שהיה **בי בבית רב עקביה**, ורצה רב עקביה להגעילו **אהדר ליה** סובב אותו ודיבק לו **גדנפא דלישא אפומא** עיסה של בצק סביב פי הדוד, **ומליוה מיא וארתחה** ומילה אותו מים והרתיחו, כך שעל ידי העיסה, נספגו בה המים ועלו עד שפתו.

עו-ב

אמר רבא: מאן הכים למעבד בי הא מילתא מיהו החכם שעושה כדבר זה, במציאת פתרון להכשר הדוד, **אי לאו** אם לא איש **כרב עקביה דגברא רבא הוא**.

קסבר רב עקביה, כי צורת הכשר הכלי, **כבולעו** כדרך בליעתו **כך פולטו** את האיסור. (311) **ומה שפת הכלי בולעו בנצוצות** בנתזי טיפות מים שהתזו על שפתו, **אף פולטו בנצוצות**. ועל ידי שציפה שפת הדוד בעיסה, גורם שיהיו מים רותחין על שפת הדוד. (312)

שנינו במשנתינו: **הסכין שפה** משייפה ומשחיזה (313) — **והיא טהורה**.

311. [אין הכונה לומר שרב עקביה סבר וקיבל את הכלל ש"כבולעו כך פולטו". שהרי כלל זה יסוד הוא, ומוסכם על כולם. אלא הכונה היא שלפי הכלל הזה, מצא את הפיתרון להכשרת הדוד.]

312. כך פירש רש"י. אמנם הקשה רש"י, אם ההכשר נעשה על ידי ניצוצות, היוצאים אל שפת הדוד, למה צריך עיסה זו, יוכשר הדוד על ידי הניצוצות?

וביאר, שאמנם כאשר מבשל הגוי בדוד זה פעמים רבות, מסתמא בחלק מן הפעמים ואף בפעמים בודדות עלו ניצוצות מתבשיל האיסור. אולם כעת, כאשר מגעיל את הדוד, ישנה סבירות נמוכה שהניצוצות יגיעו לשפתו ויפליטו את בליעת ניצוצות האיסור. ומשום כך ציפה שפת הדוד בעיסה הנרתחת ממי הדוד, ועל ידי כך מפליטה את בליעת האיסור.

313. רש"י מביא ביאור נוסף, ששייף זה הוא בבגד צמר מחוספס, ועל ידי שפשופו מעביר השמנונית מן הסכין.

לא נאסר החמץ, ואם כן, לא היתה זו בליעת איסור. אלא היתירא בלע.

אולם הרמב"ן חולק על כך, ומפרש דברי הגמרא כפי משמעות דברי הרש"י, והיינו דאין הכונה שכל דבר שנהיה לאיסור כאשר הוא בלוע, הרי שאינו צריך ליבון ודי לו בהגעלה. אלא הכונה היא שאין איסור חל אלא על דבר שיש בו ממשות כל שהיא, לענין שיכול להיפלט על ידי הגעלה. ושיש בבליעה זו כדי לתת טעם במאכל. אבל מה שאינו יוצא אלא על ידי ליבון, כיון שהוא מועט מאוד, הרי שאין שם נותר חל עליו כלל.

אולם חמץ, הואיל מתחילה שמו עליו כ"חמץ", כאשר היה בעין, שוב אין שם חמץ פוקע ממנו, אלא עד שיוציאנו בליבון.

310. בירושלמי נאמר שיעור בדבר זה, והוא עד שינתזו ממנו ניצוצות. וברמ"א [או"ח תנא ד] כתב, שדי אם נתלבן בחוץ עד שהקש המונח עליו בחוץ — נשרף. אבל העיקר כסברא ראשונה בשם הירושלמי.